

Nicolae PRELIPCEANU

Teatru ca pe vremuri

Pentru firile comode, intrarea în Sala Mare a Teatrului Național din București ca să vadă spectacolul *Toti fiii mei*, regizat de Ion Caramitru și prezentat în premieră la deschiderea acestei (noi) stagiuni, a dat, desigur, semnalul unei eliberări. Scenografia lui Dragoș Buhagiar s-a întors la casa cubistă, cu etaj, cu piscină și grădiniță în apropiere, cu fotolii și mese pe care vor sta actorii în timp ce-și vor debita replicile, destul de orientate de acest dramaturg cam moralist, cam explicit moralist, Arthur Miller, născut în 1915 și mort în 2005, la aproape 90 de ani (mai avea câteva luni până să-i împlinească). Din toată această așezare clasică lipsea un singur amănunt, cortina. La cei obișnuiți să vadă pe scena deschisă pentru trepanarea craniilor care ar urma un fel de urme ale unei bătălii proaspăt încheiate, însă, dezamăgirea putea crește înainte de prima replică.

Să nu fim, însă, mai catolici decât niciun papă și să acceptăm că se poate face încă teatru în maniera de altădată sau cum mi-am permis să scriu deasupra, „teatru ca pe vremuri”. Și Victor Rebengiuc o face din plin, Sanda Toma se depășește pe sine într-un rol tragic de mare forță, rezistându-i eroic partenerului său (de viață pe scenă), aflat și el într-o zi mare. Amândoi cuceresc publicul prin forța trăirilor și prin capacitatea extraordinară de a o comunica sălii. Totul, însă, într-o manieră clasică, hulită azi de tinerii amatori de alt tip de senzații tari.

Piesa începe senin, ca și altele ale dramaturgului american, amenințarea tragediei crescând pe nesimțite, pe măsură ce faptele și vorbele se desfășoară lângă piscina acoperită, așa cum niciodată nu este o apă adevărată, dens, cu frunzele unui arțar inexistent prin zonă, căci micul arbore de care se leagă multe la început, dar și la sfârșit, tocmai s-a rupt și, oricum, n-ar fi fost capabil să furnizeze o asemenea profuziune de materie perisabilă. Dragoș Stemate și Costina Ciuciulică, celălalt cuplu, tânăr, în formare și disoluție sub ochii noștri, e un pendant al celui matur, enunțat mai sus, cei doi tineri actori având forța de a se modifica pe măsura dezvăluirii faptelor ascunse, asupra cărora se trece ușor, în zbor, la început, și care determină deznodământul millerian, conform căruia Victor Rebengiuc se mai sinucide o dată, după ce o făcuse, parcă, și în *Moartea unui comis-voiajor* a aceluiași dramaturg. Felul în care totul trece de la seninătate și bunăstare materială decisivă la tulburare și disperare se traduce excelent în transformarea celor două personaje tinere, de la fericire la disperare și ele, văzându-și spulberată, în ciuda eforturilor, pe care bănuiești că măcar fata le-a făcut anterior, de a păstra ascuns adevărul care va distruge totul. Ioan Andrei Ionescu, în rolul fratelui *Annei Deever*, e amenințarea însăși, prin simpla sa prezență, e drept, anunțată ca fiind astfel de cei dinainte și de doctorul *Jim Bayliss*, în persoana lui Dorin Andone, un actor care e în elementul său în asemenea montări, ca și în cele mai... actuale. O clipă ai impresia că te afli într-un fel de Cehov mai apropiat de noi în timp și, firește, într-o altă lume, cu toți cei strânși, nu la conac, dar la o proprietate asemănătoare, doctorul fiind un fel de catalizator al reacțiilor și vieților unora dintre personaje. Numai că doctorul nu e cel din Cehov, deși și năzuințele lui de a deveni cercetător și a-și asuma o viață de privațiuni, sunt frânte, dar nu de societate și de viața trândavă ci, așa spune, dimpotrivă, de nevasta care-l biciuiește să-și întretină familia la un standard cât mai potrivit cu poziția lui. Vivian Alivizache, în rolul *Sue Bayliss*, își îngroașă poate puțin prea mult personajul, comic în toată povestea asta tragică. Sendviciul este completat de familia mai tânără care locuiește de cealaltă parte a bogatei proprietăți, și ea ca un scut al principalilor, ca să zic așa, împotriva clevelelor și intrigilor eventuale ale vecinilor mai îndepărtați. Căci personajul principal, industriașul *Joe Keller* (Victor Rebengiuc) și-a creat spații de siguranță în jur, protejându-se astfel de ceea ce știa că i-ar putea da dureri de cap sau măcar neplăceri

Ioan Andrei IONESCU și Dragoș STEMATE

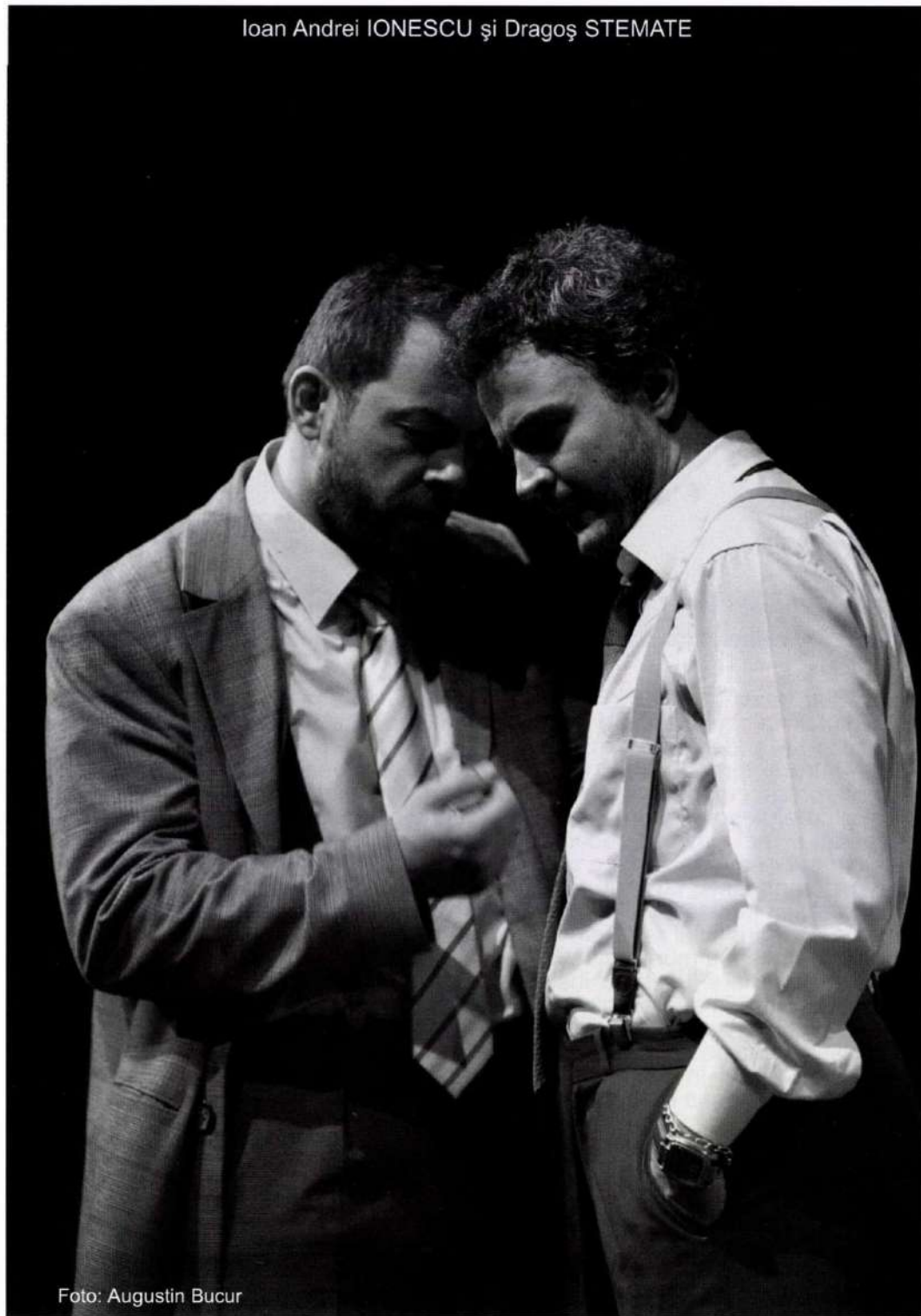

Foto: Augustin Bucur

Sanda TOMA și Victor REBENGIUC

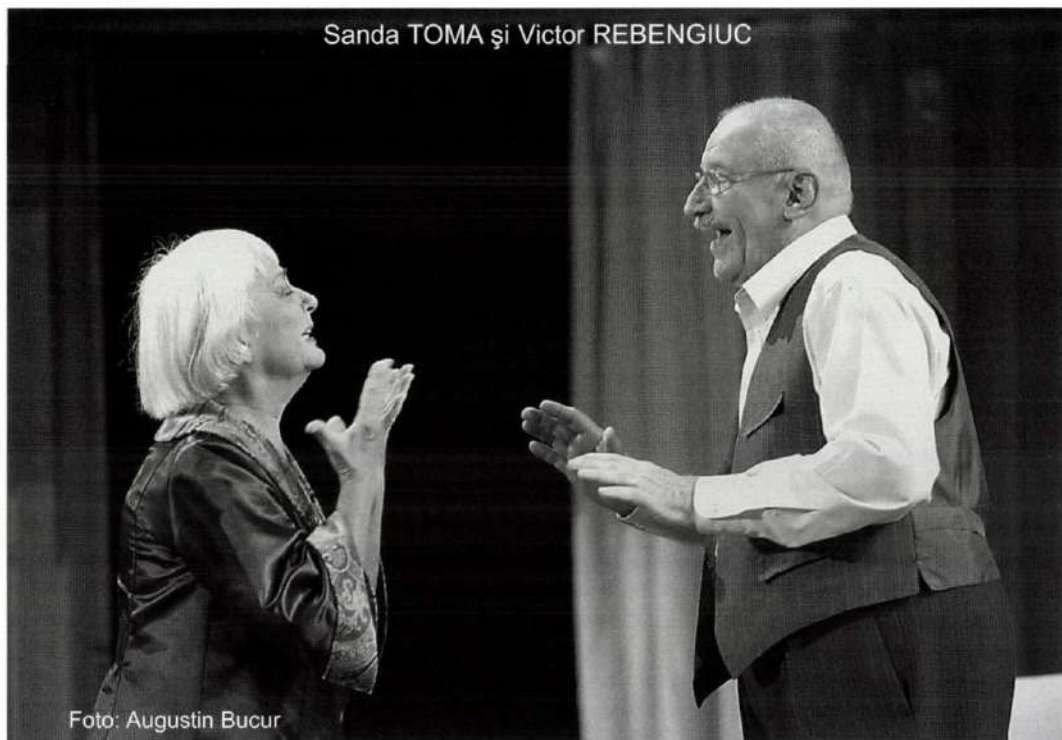

Foto: Augustin Bucur

ușoare. Iar locuința sa de om bogat e gardată de cea a doctorului – înainte de incidentul de la care pornește totul locuită de asociatul său, în prezentul piesei aflat în pușcărie – și de cea a mai tinerilor și vioilor soți *Lubey*, interpretați corect de Gavril Pătru și Irina Cojar. Copilul cu care Joe se joacă de-a pușcăria din beciul său, interpretat cu aplomb de Alexandru Cristian Belu/Cemo Yuksek, e un semnal al celor ce plutesc deasupra capului personajului principal și a familiei sale, mai îndepărtat și mai simbolic decât apariția fiului celui închis. Dar să lăsăm povestea celor care vor să o descopere singuri, pentru că merită, e aproape un roman polițist în piesa aceasta, cu lovituri de teatru bine țintite, și de autor și de actori, cum e scoaterea la lumină ca ultim argument, de către *Ann Deever*, logodnica lui *Chris Keller*, a scrisorii fiului familiei Keller dispărut în război, scrisoare din care ei pot deduce că acesta a murit, totuși, așa cum nu vroia să creadă nici în ruptul capului mama sa. Scena e jucată la înaltă tensiune (sic!) de toți combatanții, climaxul e bine reprezentat în spectacolul lui Ion Caramitru.

Cât despre „teatrul ca pe vremuri”, nici nu știu cum s-ar putea face din această piesă clasică una de interes pentru fani, să zicem, ai lui Radu Afrim. El, însă, poate, ar ști de-ar fi pus în situație, dacă ne gândim și la jocul său de-a vacanța cu Sebastian. Știi teoria lui Ion Caramitru că un teatru investit cu particula „național” trebuie să prezinte spectacole de toate facturile, deci acest stil de teatru este perfect justificat, mai ales pentru Sala Mare (echivalentul îndepărtat, în memoria mea, al Străzii Mari din orașele mici, dar acesta e un teatru mare el însuși..., chiar dacă va deveni mai mic – la clădire mă refer – în anii următori, revenind la primul său aspect, dinainte de adaosul ceaușist pe care-l vedem azi pe dinafară). Pentru cei care au parcurs în decursul vieții lor istoria spectacolului cu această piesă, rămâne o insatisfacție în final, cu toată soliditatea impunătoare, a construcției de la TNB. Iar aici nu e vorba de construcția de zid, ci de aceea, de aer și vorbe și mișcări și sunete și lumini, a unui spectacol, totuși, temeinic.